

ENTENDRE L'ACTUALITAT: UN REPTE EDUCATIU, UNA APOSTA PER LA CIUTADANIA

SINOPSI

El projecte "Entendre l'Actualitat: un repte educatiu, una aposta per la ciutadania" consisteix en oferir recursos al professorat de secundària i batxillerat, i a altres agents d'educació formal i no formal, per treballar els temes presents en els mitjans de comunicació des d'una mirada crítica a la realitat. Es tracta d'elaborar carpetes didàctiques sobre temes d'actualitat informativa, des de la perspectiva de la cultura de pau, la noviolència, la resolució de conflictes, la interculturalitat, l'equitat entre homes i dones i el respecte dels drets humans.

ORÍGEN, UBICACIÓ I CARACTERÍSTIQUES DE L'EXPERIÈNCIA

Aquesta experiència parteix de la constatació de la preocupació manifesta del professorat de secundària i batxillerat de Catalunya més actiu en l'Educació per al Desenvolupament i, en general en l'Educació en Valors, davant la manca de recursos pedagògics que els permetin abordar amb qualitat i en les dates indicades qüestions relacionades amb l'actualitat informativa.

És per això que amb aquest projecte Edualter pretén potenciar l'ús pedagògic del tractament de l'actualitat informativa entre el professorat de batxillerat i secundària de Catalunya, facilitant recursos didàctics elaborats expressament per a aquest ús i posant-los a disposició pública de forma molt ràpida, quan encara té interès abordar una determinada temàtica d'actualitat.

Entendre l'actualitat suposa un esforç que no sempre és fàcil d'assolir. El volum d'informació i la velocitat amb la que aquesta es transmet des dels mitjans de comunicació dificulta la seva comprensió per a bona part de la ciutadania, i encara més per als adolescents i joves. Es necessiten materials i eines introductòries que ens ajudin a entendre les claus de determinats conflictes, situacions o notícies. Sense aquestes guies les informacions s'acumulen i la seva lectura es torna indesxifrable, generant actituds d'apatia o d'indiferència davant la realitat que ens envolta.

Al mateix temps, l'exercici d'una ciutadania activa, crítica, conscient del que passa al seu voltant i amb voluntat i capacitat per intervenir-hi, no és possible si no s'entén què és el que està passant al nostre voltant i un no és capaç de formar-se una opinió pròpia que li permeti actuar conscientment.

Transformar aquesta situació per tal que els estudiants de secundària i batxillerat puguin disposar d'eines d'anàlisi per entendre l'actualitat, i perquè aquesta no es converteixi en quelcom aliè, és un veritable repte educatiu. Però és també, i de forma indestruïble, una aposta per la ciutadania.

Aquesta no és una preocupació exclusiva d'Edualter: la voluntat de contribuir des de l'àmbit educatiu a la formació de persones crítiques amb capacitat d'entendre i intervenir davant l'actualitat informativa és una preocupació prou general expressada per un ampli sector del professorat de Catalunya vinculat a la pràctica de l'Educació per al Desenvolupament.

En el "*Diagnòstic sobre l'ús dels recursos d'Educació per al Desenvolupament de les ONGD entre el professorat de Catalunya*" encarregat per la Federació Catalana d'ONGD, presentat públicament a finals de l'any 2003 i elaborat per Ernest Cañada, Maria Truñó i Mireia Zabala es podia constatar aquesta inquietud.

Fent repàs a les característiques dels recursos elaborats per les ONGD, aquest sector del professorat més actiu en l'educació en valors manifestava la necessitat de disposar de recursos pedagògics adients, disponibles en el moment en el que estan passant les coses que els permetessin abordar la comprensió de l'actualitat. D'aquesta manera, dues de les persones entrevistades en l'estudi afirmaven:

"Normalment et dediques a reexplicar el que has vist a les notícies i llegit als diaris perquè no tens prou recursos per conèixer bé els conflictes i no se sap com abordar-ho més enllà de recollir les converses dels alumnes. Les ONGD podrien fer aquest paper, perquè a més estan molt ben vistes a les escoles." (Diana Pujol, mestra, entrevista del 25.02.03)

"Encara que no estigui pensat com a material pedagògic, utilitzem El Periódico de l'Estudiant que surt cada mes amb un tema monogràfic per a les escoles i que ens serveix per treballar temes d'actualitat amb un altre tipus de suport i llenguatge, sense que sigui un text pensat estrictament per a ells." (Benjamí Moliné, mestre, entrevista del 19.05.03)

L'actualitat, a més, és vista com a una oportunitat per aprofitar l'interès de l'alumnat i exemplificar en casos concrets les temàtiques del currículum sovint massa desvinculades de les seves preocupacions quotidianes. I ja en les recomanacions finals del Diagnòstic, al punt 22 es diu:

22) Tenint en compte la importància dels mitjans de comunicació i la necessitat i oportunitat d'abordar el temes d'actualitat a l'aula, és necessari que les ONGD facin un esforç per donar resposta de forma ràpida amb materials adequats per a una anàlisi i comprensió d'aquests esdeveniments. En aquest sentit, és especialment idoni l'ús d'Internet.

COM TREBALLAR L'ACTUALITAT INFORMATIVA: DONAR RESPOSTA DE FORMA ÀGIL I FOMENTAR LA PARTICIPACIÓ

Un dels problemes amb els que ens trobem moltes de les organitzacions que treballem en l'elaboració de propostes didàctiques per al món educatiu és la dificultat de donar resposta a aquestes necessitats educatives de forma ràpida i amb un cost econòmic viable.

És evident que una de les grans virtuts d'Internet és que permet oferir propostes didàctiques adreçades a les escoles a partir dels problemes més presents en l'actualitat, amb un cost econòmic molt menor i amb major rapidesa. Aquest fet és fonamental, perquè és quan estan passant les coses, quan es parla d'un fet o esdeveniment als mitjans de comunicació, al carrer, a casa, que és necessari poder dur a terme la intervenció educativa.

L'anàlisi de l'actualitat informativa utilitzant Internet facilita l'ordenació de la informació i de la guia d'activitats amb els recursos disponibles, tant de la nostra entitat, com d'altres entitats, mitjans alternatius, webs oficials o fòrums.

Les carpetes d'actualitat que estem elaborant en el marc d'aquesta experiència incorporen materials d'anàlisi seleccionats, accessibles des d'Internet, en diferents formats i amb tractaments diversos: notícies periodístiques, reportatges, testimonis, mapes conceptuals, quadres de dades i esquemes, textos d'opinió, debats, entrevistes, converses, dramatitzacions, còmics..., que permeten la comprensió d'un tema determinat, i es proporcionen diversos recursos didàctics que faciliten el seu treball a l'aula. Amb una periodicitat aproximada de dos mesos, i amb el referent mediàtic del tema, l'alumnat pot continuar treballant les seves pròpies reflexions mitjançant el desenvolupament de les habilitats de recerca, captació, selecció, registre i processament d'informació necessàries per dur a terme les activitats que es proposen en cadascuna de les carpetes.

En aquest sentit, l'interès del projecte és tant promoure els diferents eixos de l'Educació per al Desenvolupament, com assolir els objectius generals de l'etapa d'educació secundària obligatòria pel que fa al desenvolupament d'habilitats en l'alumnat per a:

- Assumir amb responsabilitat els deures i exercir els seus drets respecte als altres, entendre el valor del diàleg, de la cooperació, de la solidaritat, del respecte als drets humans com a valors bàsics per a una ciutadania democràtica i activa.
- Valorar i respectar la diferència de sexes i la igualtat de drets i oportunitats entre ells. Rebutjar els estereotips que suposin discriminació entre homes i dones.
- Enfortir les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i amb la relació amb els altres, i rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus i els comportaments sexistes.

D'igual forma, i en funció de la metodologia participativa de les carpetes, es promou el desenvolupament d'habilitats i competències comunicatives, d'utilització de les noves tecnologies, de comprensió de la complexitat del món i la participació democràtica per a la transformació de situacions injustes.

RESULTATS ACTUALS I PERSPECTIVES DE FUTUR

Actualment s'ha finalitzat una primera edició del projecte (novembre de 2006 a febrer de 2008), amb la publicació de les següents carpetes d'actualitat:

1. Navegant... i sense cayuco! La immigració als mitjans de comunicació. Doris Boira i Amarela Varela (Novembre de 2006)
<http://www.edualter.org/material/actualitat/immigracio/index.htm>
2. Euskadi, un escenari possible. Carles Vidal Novellas (Gener de 2007).
<http://www.edualter.org/material/actualitat/euskadi/index.htm>
3. Fòrum Social Mundial: una altra Àfrica és possible. Regina Ventura (Febrer de 2007).
<http://www.edualter.org/material/actualitat/foro/index.htm>
4. El Canvi Climàtic: una anàlisi en clau global. Sonia Pérez i Montse Santolino (Maig de 2007).
<http://www.edualter.org/material/actualitat/climatic/index.htm>
5. El valor oblidat de l'aigua. Ingrid Regalado i Olga Torné (Setembre de 2007). <http://www.edualter.org/material/actualitat/aigua/index.htm>
6. Si ni la terra ni la gent estem en venda...Perquè ens estem consumint? Anna Fernández (Febrer de 2008).
<http://www.edualter.org/material/actualitat/consum/index.html>

D'altra banda, ja s'ha engegat una segona edició del projecte (març de 2008 a juliol de 2009), en el marc del qual s'han editat fins ara les carpetes següents:

1. Democràcia participativa. Hi ha vida més enllà de les urnes? Jaume Blasco (Març de 2008).
<http://www.edualter.org/material/actualitat/democracia/index.htm>
2. La necessitat de la prevenció davant la violència de gènere. Elena Laguna Aceves i Esther Porcel García (Juny de 2008).
<http://www.edualter.org/material/actualitat/genere/index.htm>

Les dades disponibles fins al moment relatives a la consulta dels materials al portal d'Edualter són molt positives (actualment hi ha més de 12.800 consultes) i indiquen un veritable interès per part del professorat per aquest tipus de recursos. Es tracta però de dades únicament quantitatives, que no aporten informació sobre el tipus de treball que es du a terme (si es treballen dintre dels continguts del currículum, a nivell de tutories, o en altres activitats docents, si els materials s'utilitzen en la seva totalitat o parcialment, etc.).

És per això que considerem necessari realitzar un treball més directe amb el professorat per analitzar les possibles formes d'utilització d'aquest tipus de recursos, i planificar activitats per a la seva aplicació a l'aula.

1 Així doncs, un cop finalitzada aquesta segona edició de carpetes d'actualitat, està previst dur a terme una experiència pilot d'aplicació a l'aula dels recursos elaborats en un Institut d'Educació Secundària. Per tal que aquesta experiència sigui assumida pel professorat que l'haurà d'aplicar, caldrà implicar una part del claustre en el seu disseny i concreció.

Ens proposem elaborar un diagnòstic sobre el treball que es realitza al voltant de l'educació per al desenvolupament i l'educació en valors en l'IES on vulguem dur a terme l'experiència pilot i en el seu entorn (comunitat educativa), i a partir de la informació que ens proporcioni el coneixement del context del centre, treballar conjuntament amb una part del professorat del claustre en la definició i disseny d'una proposta d'activitats a dur a terme durant un curs escolar en base a l'anàlisi de l'actualitat informativa.

Un cop finalitzada aquesta primera experiència, es realitzarà una avaluació i es compartiran els resultats a través de les xarxes i fòrums educatius existents.

Pel que fa a la continuïtat de l'experiència, d'una banda, Edualter seguirà difonent els materials elaborats i incorporant les carpetes que s'elaborin a la secció que s'ha creat amb aquesta finalitat al portal de la Xarxa de Recursos d'Educació per a la Pau, el Desenvolupament i la Interculturalitat: <http://www.edualter.org/material/actualitat/actualitat.htm>.

D'altra banda, el fet que moltes de les carpetes d'actualitat hagin estat elaborades per persones vinculades amb ONG contribuirà a la difusió d'aquests materials per part de les diferents entitats col·laboradores, i possibilitarà que aquestes incorporin en la seva tasca quotidiana la perspectiva de l'anàlisi crítica dels mitjans de comunicació com a punt de partida per a la conscienciació i la sensibilització de la població, de forma que aquesta experiència podria motivar en un futur altres accions similars.